

Strategiei de țară a Republicii Moldova

2023-2028

European Bank
for Reconstruction and Development

Traducerile textului original al documentului sunt furnizate de BERD doar pentru comoditatea cititorului. Deși BERD a luat măsuri rezonabile pentru a asigura autenticitatea traducerii, BERD nu garantează și nu aprobă exactitatea traducerii. Recurgerea la o astfel de traducere se face pe propriul risc al cititorului. BERD, angajații sau agenții săi nu vor fi în niciun caz răspunzători față de cititor sau față de oricine altcineva pentru orice inexactitate, eroare, omisiune, ștergere, defect și/sau orice modificare a oricărui conținut al traducerii, indiferent de cauză, sau pentru orice daune care rezultă din aceasta. În cazul oricărei discrepanțe sau contradicții între versiunea în limba engleză și versiunea tradusă, versiunea în limba engleză va prevala.

Cuprins		Glosar de termeni cheie		OIM	Organizația Internațională a Muncii
Sumar Executiv	3	ABI	Volumul Investițiilor Anuale	FMI	Fondul Monetar Internațional
Privire generală Moldova – BERD	4	AML	Combaterea spălării banilor	KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
I Implementarea Strategiei anterioare – 2017-2022	5	ASB	Consultanță pentru întreprinderile mici	LCY	Moneda locală
Principalele rezultate ale tranziției obținute în cursul perioadei strategice anterioare	5	BSTDB	Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre	MAIB	Moldova Agroindbank
Provocări în ceea ce privește implementarea și lecții-cheie	7	CAPEX	Cheltuieli de capital	MSME	Microîntreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii
II. Contextul economic	8	CEB	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei	OCN	Instituția financiară nebanară
Contextul macroeconomic și perspectivele perioadei strategice	8	CGAP	Planul de acțiune privind guvernarea corporativă	NDC	Contribuția Națională Determinată
Principalele provocări în materie de tranziție	9	CIF	Fondurile de investiții în domeniul climei	ONG	Organizație neguvernamentală
III. Prioritățile guvernului și implicarea părților interesate	11	CoOs	Țările în care BERD își desfășoară activitățile	NPL	Credit neperformant
IV. Definirea priorităților Strategiei de Țară a BERD	12	IPC	Indicele prețurilor de consum	ODA	Asistența oficială pentru dezvoltare
V. Cadru pentru activități și rezultate	13	OSC	Organizația Societății Civile	OCED	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
VI. Cartografierea complementarității partenerilor internaționali în domeniile de activitate ale BERD	16	DCFTA	Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător	OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
VII. Riscurile implementării și implicații sociale și de mediu	17	E5P	Parteneriatul pentru eficiență energetică și mediu în Europa de Est	PE	Capital privat
VIII. Evaluarea co-finanțării din partea donatorilor	18	E&S	Mediu și social	PFI	Instituție financiară privată
Anexa 1 – Evaluarea politicilor	20	EE	Eficiență energetică	PPP	Parteneriat public-privat
		EFSD+	Fondul european pentru dezvoltare durabilă plus	PR	Cerința de performanță
		EIA	Evaluarea impactului de mediu	PSP	Participarea sectorului privat
		BEI	Banca Europeană de Investiții	PTI	Impactul portofoliului asupra tranziției
		ENTSO-E	Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică	RLF	Cadru privind reziliența și mijloacele de subsistență
		ENTSO-G	Rețeaua europeană a operatorilor de transport și de sisteme de gaze naturale	RST	Echipe de sprijin pentru reforme
		CPE	Contract de performanță energetică	SDD	Date dezagregate pe gen
		ETI	Impactul asupra tranziției	SSF	Fondul special al acționarilor BERD
		UE	Uniunea Europeană	SIF	Fond durabilă pentru infrastructură
		ISD	Investiții străine directe	IMM	Întreprindere mică și mijlocie
		FI	Instituție financiară	ÎS	Întreprindere de stat
		GCAP	Planul de acțiune privind orașele verzi	TC	Cooperare Tehnică
		GCF	Fondul Verde pentru Climă	TEN-T	Rețeaua transeuropeană de transport
		PIB	Produsul Intern Brut	TFP	Programul de facilitare a comerțului
		GEFF	Mecanismul de Finanțare a Economiei Verzi (GEFF)	TMT	Telecomunicații, mass-media și tehnologie
		GET	Tranziția spre Economia Verde	TPES	Alimentarea totală cu energie primară
		GIFP	Portul Internațional Liber Giurgiu-lești	ONU	Organizația Națiunilor Unite
		HIPCA	Parteneriat cu impact ridicat pentru politici climatice	USAID	Agentia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
		HR	Resurse Umane	.VB	Victoriabank
		ICA	Industria, Comerț și Agrobusiness	WDI	Indicatori de dezvoltare mondială
		ICT	Tehnologiile informației și comunicațiilor	WEF	Forumul Economic Mondial
		AIE	Agencia Internațională pentru Energie	WIB	Femeile în afaceri
		IFC	Corporația Financiară Internațională	YIB	Tineretul în afaceri
		IFI	Instituția Financiară Internațională		

De la adoptarea Strategiei de Țară anterioare, angajamentul Republicii Moldova față de principiile politice enunțate în articolul 1 din Acordul de Instituire a băncii s-au consolidat în mod semnificativ în urma unei schimbări politice în perioada 2020-2021. Noile autorități orientate spre reforme au luat măsuri pentru a consolida democrația și a aborda vulnerabilitățile de lungă durată ale țării, în special în domeniul justiției, al statului de drept și al luptei împotriva corupției. În același timp, ambițiile de reformă ale Republicii Moldova necesită consolidarea capacității administrației publice, în special având în vedere amploarea provocărilor cu care se confruntă.

Moldova are o economie mică, care de ani de zile a fost constrânsă de deficiențe structurale grave, inclusiv de o guvernanta deficitară, capacitatea instituțională limitată și de un mediu de afaceri neuniform. Veniturile reale pe cap de locuitor sunt în urma altor țări din regiune, iar emigrarea rămâne ridicată, în special în rândul tinerilor. Cu ISD și investiții limitate, creșterea a fost determinată în primul rând de remitențe care alimentează consumul privat, produsele cu valoare adăugată scăzută fiind predominante în rândul volumelor modeste ale exporturilor. Uniunea Europeană este principalul partener comercial al Republicii Moldova, reprezentând două treimi din exporturi, care au crescut semnificativ în ultimii douăzeci de ani, în special după semnarea Acordului de Asociere în 2014 și intrării în vigoare a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) în 2016. Cu toate acestea, valoarea comerțului raportată la PIB rămâne neobișnuit de scăzută pentru o țară mică. Per ansamblu, creșterea PIB-ului rămâne volatilă, iar economia a revenit în 2021, după o recesiune majoră în 2020 cauzată de pandemia de COVID-19.

Actuala guvernare s-a angajat într-un program ambițios de reformă, condus de aspirațiile europene ale Republicii Moldova și menit să depășească vulnerabilitățile de lungă durată. Au fost luate măsuri importante, în special pentru combaterea corupției și consolidarea statului de drept. Cu toate acestea, progresele au fost perturbate de criza energetică și de războiul din Ucraina. Prețurile record ale resurselor energetice – unde prețurile la gaze au crescut de peste trei ori – iar creșterea inflației de peste 30% au împovărat în mod semnificativ economia, iar afluxul major de refugiați au îngreunat și mai mult serviciile publice și infrastructura. Pe fondalul creșterii deficitelor publice, situația macroeconomică s-a înrăutățit semnificativ, PIB-ul fiind estimat să se contracteze cu 4.7 % în 2022.

Aceste presiuni au exacerbât vulnerabilitățile de lungă durată și inter-dependente. **Competitivitatea** este limitată de dimensiunea redusă a pieței și de sectorul ÎS mare, dar ineficient, care beneficiază în continuare de subvenții semnificative. **Guvernanta** importantă și reformele instituționale continuă să rămână în urmă la nivelul unei administrații publice ineficiente, în special în sistemul judiciar, în timp ce constrângerile semnificative în materie de capacitate împiedică punerea în aplicare a reformelor. Furnizarea de servicii publice este împiedicată de infrastructura fizică precară, care a limitat, de asemenea, **integritatea** comercială. În cele din urmă, insecuritatea energetică gravă generată de dependența îndelungată a Moldovei de o singură sursă și furnizor de energie și de conexiunile externe limitate continuă să inhibe eforturile de diversificare a amestecului energetic și de promovare a tranziției verzi.

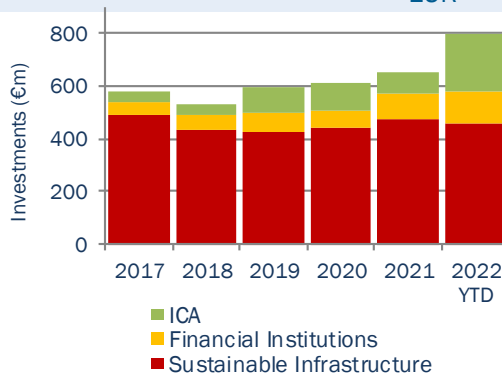
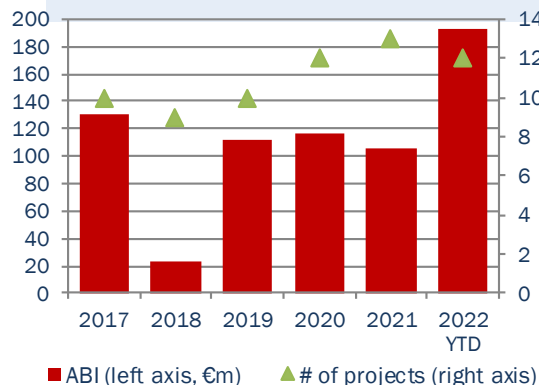
Deși aceste provocări sunt descurajante, decizia UE din iunie 2022 de a acorda Moldovei statutul de țară candidată de aderare la UE (împreună cu Ucraina) oferă o oportunitate importantă și ar trebui să ofere un impuls puternic pentru accelerarea reformelor importante. În plus, Banca contribuie activ la Platforma multilaterală de sprijin pentru Moldova (MSP), care oferă asistență politică, financiară și tehnică concretă pentru a ajuta țara să depășească provocările masive cu care se confruntă, în special în urma războiului din Ucraina. De la începerea operațiunilor în Moldova, banca a investit aproape 1,8 miliarde euro, o mare parte din aceasta pentru a sprijini infrastructura, precum și pentru a stabiliza sectorul bancar. Deși va fi nevoie de un grad ridicat de flexibilitate, având în vedere incertitudinea economică viitoare, banca se va baza pe aceste realizări și este pregătită să consolideze în continuare reziliența Moldovei, inclusiv prin înființarea unor echipe-pilot de sprijin pentru reforme în ministerele-cheie pentru a contribui la consolidarea capacității sale de a implementa reforme importante.

În acest sens, Banca are următoarele priorități strategice în Moldova în perioada 2023-2028:

- Consolidarea rezilienței și securității energetice și promovarea unei economii mai verzi
- Sprijinirea dezvoltării competitive și favorabile incluziunii sectorului privat, a unei infrastructuri financiare mai reziliente și a unei guvernante îmbunătățite
- Îmbunătățirea furnizării de infrastructuri favorabile incluziunii pentru a sprijini creșterea economică și a îmbunătăți conectivitatea și comerțul.

Activitățile investiționale ale BERD în țară (din februarie 2023)

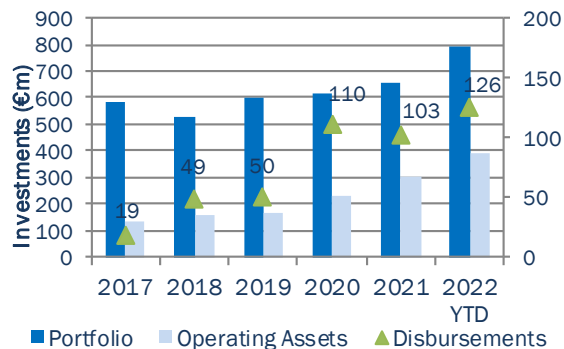
Portofoliu	796 milioane EUR	Proiecte active	59
Cota capitalului propriu	6%	Active operaționale	389 milioane EUR
Cota privată ¹	53.8%	Investiții cumulate nete	1818 milioane EUR

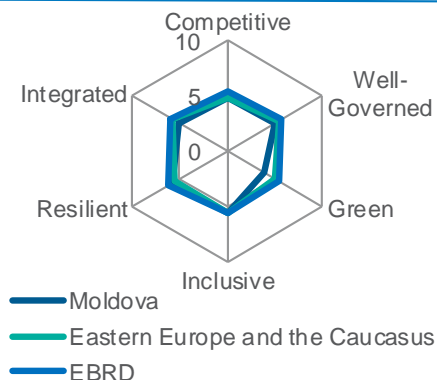
Contextul Republicii Moldova în cifre

	Țara:	Comparatorii
Populație (milioane), 2021 ³	2.6	Armenia (3.0) Georgia (3.7)
PIB-ul pe cap de locuitor (PPP, USD), 2021 ³	15,406	Armenia (14,661) Georgia (16,906)
Competitivitate globală Indice (WEF), 2019	Locu ¹⁸⁶ Din 141	Armenia (locul 69) Georgia (locul 74)
Șomaj (%), 2021 ⁴	3.2	Armenia (15.3) Georgia (20.6)
Șomajul în rândul tinerilor (%), OIM est.), 2021 ⁵	8,6	Armenia (36.1) Georgia (28.3)
Forța de muncă femei participare (%), OIM est.), 2021 ⁵	33.9	Armenia (42.7) Georgia (51.0)
Intensitatea energetică (TPES/PIB), 2018 ⁶	0.47	Armenia (0.26) Georgia (0.31)
Intensitatea emisiilor/PIB (kgCO2/2015 \$), 2020 ⁶	0.35	Armenia (0.19) Georgia (0.17)

Dinamica portofoliului

Lacune în materie de tranziție²

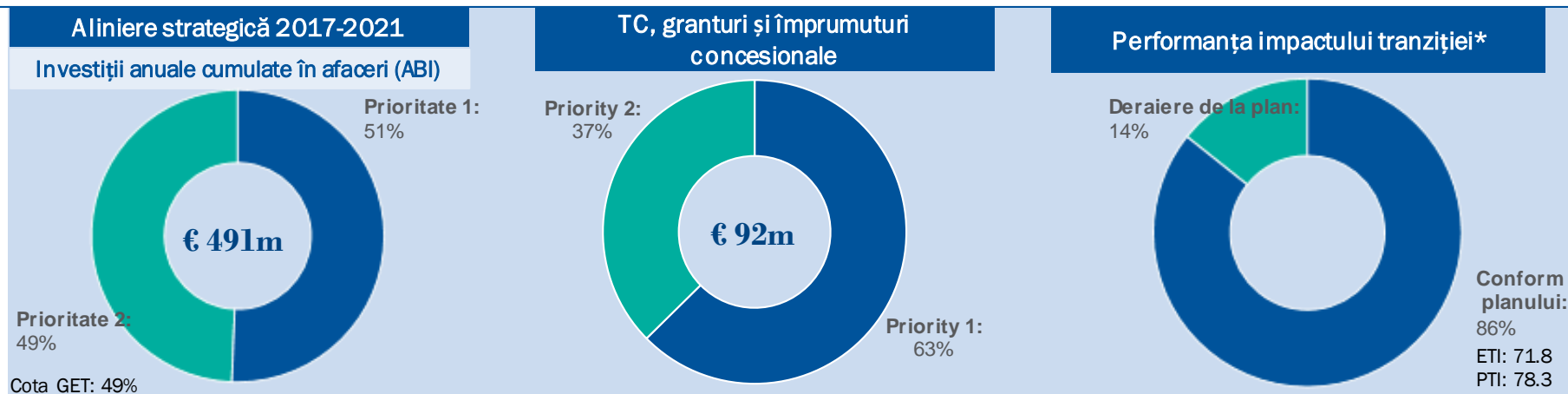

¹ Investiții bancare cumulate: 5 ani de portofoliu.

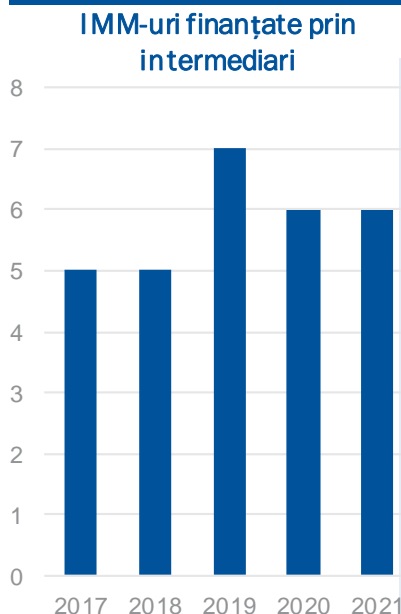
² Cf. Raportul de tranziție al BERD pentru perioada 2017-2018. ³ Banca Mondială WDI. ⁴ Organizația Internațională a Muncii. ⁵ Atlasul energetic al AIE.

Implementarea Strategiei anterioare – 2017-2022

1.1. Principalele rezultate ale tranziției obținute în cadrul strategiei de țară anterioare

Prioritatea 1: Îmbunătățirea guvernanței și consolidarea rezilienței prin restructurarea sectorului bancar și consolidarea securității energetice

Rezultate cheie ale tranziției

- Împreună cu FMI și Banca Mondială, BERD a oferit sprijin în domeniul politicilor pentru a consolida independența Băncii Centrale, pentru a îmbunătăți transparența și supravegherea bancară și pentru a asigura progresul altor reforme (de exemplu, combaterea spălării banilor)
- A contribuit semnificativ la transformarea sectorului bancar din Moldova prin două tranzacții majore de capital în bănci reprezentând aproximativ 50% din activele sectoriale, înlocuind acționarii netransparenți și deschizând calea pentru noi linii de credit pentru prima dată în 6 și, respectiv, 11 ani:
 - Co-investiție de 9 milioane EUR în Moldova Agroindbank (MAIB) alături de două fonduri de capital privat și
 - sprijin pentru intrarea unui investitor strategic (Banca Transilvania) în Victoriabank (VB), contribuind astfel la soluționarea problemelor de transparență și guvernanță corporativă de lungă durată
- Sprijinirea în continuare a sectorului bancar prin intermediul a 85 de milioane EUR prin liniile de credit DCFTA (EU4Business) și MSME, precum și prin TFP și produse de partajare a riscurilor, inclusiv acordarea primului împrumut pentru femei în afaceri din Moldova cu Prime Capital
- A semnat un acord-cadru de 30 de milioane de dolari pentru schimburi în valută locală cu BNM pentru a asigura valută locală pentru creditare
- Facilitatea extinsă de urgență de achiziție de gaze în valoare de 50 de milioane USD pentru a reduce riscul de întrerupere a aprovizionării și pentru a sprijini diversificarea rutelor, a oferit o facilitate de aprovizionare cu securitate a gazelor în valoare de 300 de milioane EUR pentru a asigura aprovizionarea de urgență cu gaze și diversificarea surselor de gaze și s-a angajat să aloce 20 de milioane EUR pentru cofinanțarea interconectării gazului Ungheni-Chișinău cu România
- A sprijinit continuarea reformei din sectorul energetic din Moldova prin diverse angajamente politice:
 - Revizuirea Legii privind gazele naturale în vederea alinierii la acquis-ul Comunitar al Comunității Energetice și la cel de-al treilea pachet energetic
 - Consultanță privind achizițiile competitive în cadrul licitațiilor privind energia din surse regenerabile și îmbunătățirea climatului de investiții
 - Elaborarea unui Plan de acțiune privind guvernanța corporativă pentru Energo.com, compania energetică de stat

Implementarea Strategiei anterioare – 2017-2022

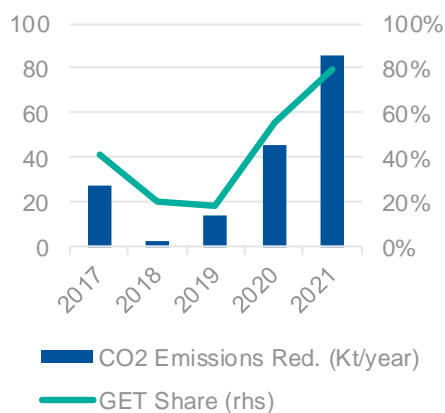
1.1. Principalele rezultate a le tranziției obținute în cadrul strategiei de țară anterioare

Prioritatea 2: Creșterea competitivității prin sprijinirea întreprinderilor private în consolidarea capacităților și promovarea comercializării utilităților publice și a infrastructurii

Nu. raportărilor clienților ASB a crescut ...

Reducerea emisiilor de CO2 (Kt/an)

Rezultate cheie ale tranziției

Obiectivul 1: Creșterea productivității și a eficienței prin creșterea concurenței, apropierea de standardele de calitate ale UE; Îmbunătățirea comerțului prin intermediul lanțurilor valorice globale

- Am acordat 85 de milioane EUR către Kaufland pentru a lansa noi magazine conceptuale verzi cu certificare durabilă a clădirilor
- Am finanțat o nouă linie de producție și am acordat 1 milion EUR mijloace circulante de urgență companiei Glass Container Company
- Am alocat 36 de milioane de dolari mijloace circulante, ca parte a facilității sindicalizate de 180 de milioane de dolari pentru un trader de produse agricole pentru a crește volumul de produse agricole provenite de la fermieri, inclusiv semințe de floarea-soarelui ecologice și cu conținut oleic ridicat
- Am continuat să oferim proiectele ASB, către 192 din 327 de clienți raportând îmbunătățiri ale productivității și pentru 29 raportând creșteri ale exporturilor
- Am sprijinit creșterii competitivității și implementarea standardelor UE prin finanțarea prin împrumuturi în valoare de 100 de milioane EUR a 330 de IMM-uri prin intermediul băncilor partenere în cadrul liniilor de credit EU4Business
- Am continuat să sprijinim Consiliul Economic, un organ consultativ pe lângă prim-ministru în privința reformelor climatului de afaceri

Obiectivul 2: Comercializarea și restructurarea infrastructurii utilităților publice și de transport

- Împreună cu UE și BEI, am finanțat reabilitarea infrastructurii feroviare și am sprijinit reforma ÎS inclusiv printr-o suplimentare de 23,5 milioane EUR a Proiectului de restructurare a căilor ferate din Moldova
- Am lansat primul proiect de management al deșeurilor solide din Moldova printr-un împrumut de 9 milioane EUR acordat orașului Chișinău pentru modernizarea depozitului de deșeuri Tintareni în conformitate cu standardele UE
- Am acordat un împrumut în valoare de 2,5 milioane EUR (sprijinit printr-un grant E5P în valoare de 1,2 milioane EUR) către orașul Bălți pentru a furniza troleibuze eficiente din punct de vedere energetic, cu podea joasă, în cadrul programului "Orașe verzi"
- Am contribuit la facilitarea modificării legilor existente privind aprovizionarea cu apă și ape uzate, în vederea consolidării tarifelor de recuperare a costurilor pentru utilitățile de aprovizionare cu apă

Obiectivul 3: Creșterea eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor realizate în toate sectoarele

- A început faza a II-a (14 milioane EUR) a proiectului SACET de la Bălți, care vizează modernizarea și îmbunătățirea în continuare a infrastructurii de termoficare, creșterea eficienței energetice și reducerea consumului de gaze și căldură
- S-a convenit asupra planurilor de acțiune ale orașului verde, atât pentru Chișinău, cât și pentru Bălți, pentru identificarea și prioritizarea provocărilor urbane majore în ceea ce privește eficiența energetică, transporturile, aprovizionarea cu apă și evacuarea apelor uzate, industria și gestionarea deșeurilor
- Am co-finanțat 30 de milioane EUR dintr-un proiect în valoare de 75 de milioane EUR pentru modernizarea eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor în clădirile publice cu UE (prin intermediul Platformei de investiții pentru vecinătate) și BEI
- Am semnat primul împrumut GEF-GCF în Moldova cu MAIB (€5m), sprijinind investițiile în energie regenerabilă și energie și eficiența resurselor în sectoarele rezidențiale și de afaceri
- Am promovat trei contracte de performanță energetică (CPE-uri) în cadrul Proiectului clădirilor din Chișinău, care vizează creșterea eficienței energetice a clădirilor publice

1.2. Provocări în domeniul implementării și lecții-cheie

Contextul implementării

Moldova are o economie mică, care de ani de zile a fost constrânsă de deficiențe structurale grave, inclusiv de o guvernanta deficitară, de capacitatea instituțională limitată și de un mediu de afaceri neuniform. Țara s-a confruntat cu o serie de provocări în ultimii ani, inclusiv o criză constituțională în 2019 care a dus la schimbarea guvernului și la o recesiune majoră în 2020 cauzată de pandemia de COVID-19. Emigrarea rămâne ridicată, în special în rândul tinerilor. Deși actualul guvern s-a angajat într-un program ambițios de reformă condus de aspirațiile europene ale Moldovei, progresul a fost perturbat de războiul din Ucraina, afluxul de refugiați a îngreunat și mai mult serviciile publice și infrastructura. De asemenea, situația macroeconomică s-a înrăutățit semnificativ în 2022, inflația depășind 30%, deficitele publice crescând, iar creșterea PIB-ului a stagnat. Aceste presiuni au exacerbat vulnerabilitățile de lungă durată, cum ar fi sectorul întreprinderilor de stat mari, dar ineficiente, un sistem financiar încă fragil, guvernanta ineficientă și insecuritatea energetică acută care rezultă din dependența de lungă durată a Moldovei de o singură sursă de energie și de un singur furnizor. Cu toate acestea, decizia UE din iunie 2022 de a acorda Republicii Moldova statutul de țară candidată ar trebui să accelereze reformele esențiale. Deși va fi nevoie de un grad ridicat de flexibilitate, având în vedere incertitudinea economică viitoare, banca este pregătită să consolideze în continuare reziliența Moldovei (inclusiv prin inițiative multilaterale, cum ar fi MSP), să își consolideze capacitatea de a implementa reforme importante prin intermediul echipelor-pilot de sprijin pentru reforme și să sprijine tranziția acesteia către o economie modernă.

Provocări în domeniul implementării

- Dimensiunea redusă a pieței, exporturile limitate și lipsa infrastructurii prielnice au limitat integrarea comercială europeană până în prezent
- În pofida unor îmbunătățiri, deficiențele continue în ceea ce privește statul de drept și mediul de afaceri au încă un impact asupra sectorului bancar și descurajează ISD
- Capacitatea instituțională limitată în cadrul guvernului rămâne o barieră esențială în calea punerii în aplicare a reformelor
- Apetit limitat pentru PPP și privatizare până în prezent, împreună cu capacitatea instituțională slabă a întreprinderilor deținute de stat și a utilităților publice, ceea ce a condus, de asemenea, la întâzieri în implementarea proiectelor de infrastructură publică
- Tracțiune limitată până în prezent în îmbunătățirea eficienței energetice cu administrația publică locală fragmentată, limitând, de asemenea, domeniul de aplicare pentru proiecte municipale durabile
- În ciuda potențialului mare de energie eoliană și solară, sursele regenerabile de energie rămân nedezvoltate în absența unui cadru de reglementare pentru licitații
- Progrese lente în ceea ce privește interconexiunile energetice și apetitul politic limitat în trecut pentru separarea sectorului energetic au inhibat securitatea energetică

Lecții cheie & calea de urmat

- Valorificăm ritmul reînnoit al reformelor în urma acordării statutului de țară candidată de aderare la UE, valorificând instrumente precum DCFTA și EU4Business
- Împreună cu UE și FMI, continuăm să sprijinim reformele din sectorul bancar și mediul de afaceri, ancorate de apropierea de UE
- La fel ca în cazul altor țări unde activează BERD, integrarea echipelor de sprijin pentru reforme în ministerele-cheie poate insufla competențe esențiale și poate îmbunătăți îndeplinirea obiectivelor de politici legate de tranzacții, avansând, în același timp, reforme sectoriale mai ample
- Continuarea utilizării SSP ca vehicul pentru îmbunătățiri financiare și operaționale (inclusiv implicarea în materie de politici conexe, de exemplu, în ceea ce privește tarifele), pledând în același timp pentru o mai mare PSP și îmbunătățirea guvernantei pe termen lung
- Liniile de credit verzi pot extinde raza de acțiune a măsurilor de eficiență energetică, în timp ce inițiativele privind orașele verzi pot cataliza acțiunile la nivel municipal, împreună cu consolidarea capacităților critice
- Continuarea furnizării de sprijin politic pentru a elimina obstacolele din calea proiectelor viabile din punct de vedere comercial în sectorul surselor regenerabile de energie
- Continuarea eforturilor pentru o mai mare convergență în materie de reglementare și o mai bună integrare cu piețele energetice din UE, inclusiv prin punerea în aplicare a celui de-al treilea pachet energetic

2. Contextul economic

European Bank
for Reconstruction and Development

2.1 . Contextul macroeconomic și perspectivele perioadei strategice

Moldova - Principalii indicatori macroeconomici

	2017	2018	2019	2020	2021
Creșterea PIB-ului (% anual)	4.2	4.1	3.6	-8.3	13.9
Inflația IPC (% mediu)	6.6	3.1	4.8	3.8	5.1
Contul statului (%din PIB)	-0.6	-0.8	-1.4	-5.2	-1.9
Soldul contului curent (%din PIB)	-5.8	-10.8	-9.5	-7.7	-11.6
ISD nete (% din PIB) [neg. semn = aflux]	-1.5	-2.3	-4.0	-1.3	-1.7
Datoria externă (%din PIB)	71.8	65.3	63.4	73.2	65.9
Datoria publică brută (% din PIB)	34.3	31.2	28.3	36.7	33.0
Șomaj (% pop)	4.1	3.0	5.1	3.8	3.2
PIB-ul nominal (\$ mld)	9.5	11.3	11.7	11.5	13.7

- **Moldova este o economie mică, cu venituri reale rămase în urma altor țări din regiune.** O convergență mai rapidă este limitată de deficiențe structurale grave. Guvernanța slabă, serviciile publice precare și un mediu de afaceri instabil au avut efecte negative asupra investițiilor și au cauzat emigrarea considerabilă a populației tinere și active. Cu un nivel insuficient de investiții și în special ISD, creșterea este determinată în principal de remitențele care alimentează consumul privat, în timp ce produsele cu valoare adăugată scăzută predomină în volume modeste ale exporturilor.
- **UE este principalul partener comercial al Moldovei, reprezentând aproximativ două treimi din exporturi (în creștere de la o treime în 2000).** Semnarea Acordului de asociere în 2014 și a zonei de liber schimb aprofundat și cuprinzător (DCFTA) în 2016 a contribuit în mod semnificativ la această extindere. Cu toate acestea, ponderea schimburilor comerciale în PIB rămâne neobișnuit de scăzută (de 30,7 %) pentru o economie mică. Extinderea comerțului și creșterea participării la lanțurile valorice globale ar stimula creșterea economică.
- **În ciuda unor progrese, mediul de afaceri se confruntă cu constrângeri multiple.** Rata scăzută de supraviețuire a firmelor reflectă un mediu de afaceri dificil și lipsa de continuitate a afacerii. Informalitatea rămâne un factor semnificativ în economia Republicii Moldova și a devenit o problemă mai presantă pentru concurența loială. Informalitatea este perpetuată de calitatea scăzută a bunurilor și serviciilor publice, de nivelul scăzut de transparență a cheltuielilor bugetare, de conformitatea fiscală scăzută, de calitatea slabă a instituțiilor și reglementărilor publice și de profiturile mai mari din veniturile parțial sau integral ascunse.
- **În momentul în care noul guvern s-a angajat într-un program ambițios de reformă, acesta a fost perturbat de impactul războiului din Ucraina.** Din cauza economiei fragile și a capacității instituționale deja constrânse, Moldova s-a străduit să facă față unui aflux de refugiați ucraineni care îngreunează resursele și infrastructura țării. Pe lângă aceste implicații directe, orientarea macroeconomică a Republicii Moldova s-a înrăutățit semnificativ, inflația depășind 30%, finanțele publice s-au deteriorat, iar PIB-ul se așteaptă să se contracteze cu 4.7% în 2022¹. Pe de altă parte, acordarea statutului de țară candidată de aderare la UE în iunie 2022 ar putea facilita accelerarea reformelor, cu accent pe consolidarea statului de drept.

Sursa: Autoritățile naționale, calculele FMI și BERD

2. Contextul economic

European Bank
for Reconstruction and Development

2.2 Principalele provocări în materie de tranziție

Competitiv (4.75)

- Economia este **deschisă comerțului și investițiilor internaționale**, dar accesul la piața UE ar trebui să fie mobilizat mai mult.
- Piețele sunt distorsionate de **întreprinderile de stat (ÎS)** și de subvențiile de stat semnificative.
- **Sectorul privat are o capacitate limitată de a genera valoare adăugată și de a inova.**
- Mediul investițional nu este atractiv pentru investitorii străini.
- **Instituțiile și reglementările** din punct de vedere al concurenței sunt, în cea mai mare parte, aliniate în mod formal la standardele UE.
- Sectorul **IT** a devenit în ultimii ani un factor-cheie de creștere și o sursă de ocupare a forței de muncă.

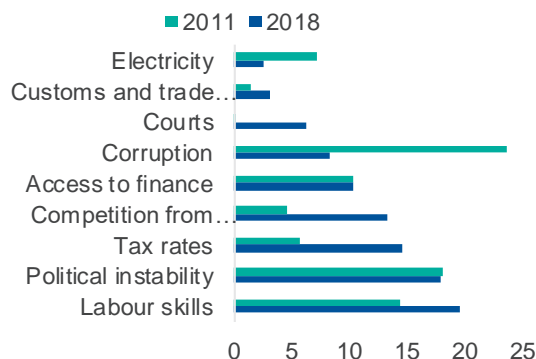
Bine guvernat (4.88)

- Cadrele privind statul de drept și combaterea corupției au fost ineficiente, în ciuda fundamentelor juridice și instituționale existente.
- Îmbunătățirea calității **sistemului judiciar** și consolidarea independenței sistemului judiciar sunt esențiale pentru promovarea unor reforme mai ample în materie de guvernare.
- **Capacitatea guvernamentală limitată** continuă să împiedice punerea în aplicare a reformelor mai ample
- În ciuda ușoarelor îmbunătățiri, **corupția** este încă o provocare sistemică: Moldova se situează pe locul 105 în indicele de percepție a corupției din 2021.
- Ponderea **statului** în economie este mare, iar preocupările privind **transparența și corupția** sunt ridicate în **sectorul ÎS**.
- Cadru **instituțional pentru întreprinderile de stat** este, de asemenea, fragmentat, predispus la schimbări bruște și a condus la estomparea responsabilităților instituționale.

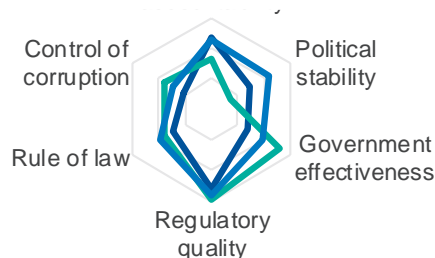
Verde (3.81)

- **Intensitatea energetică și a emisiilor de dioxid de carbon** sunt semnificativ mai mari decât media UE.
- Amestecul final de consum de energie este dominat de combustibili fosili, iar sursele regenerabile rămân limitate și dominate de biomasă.
- Întârzierile în finalizarea cadrului de reglementare au împiedicat investițiile în economia verde.
- Prevalența structurilor din epoca sovietică limitează **eficiența energetică**, iar tehnologiile eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor lipsesc în cea mai mare parte.
- Condițiile structurale ale Moldovei fac țara extrem de vulnerabilă la **riscurile climatice**.
- **Poluarea aerului** prezintă riscuri grave pentru sănătate.

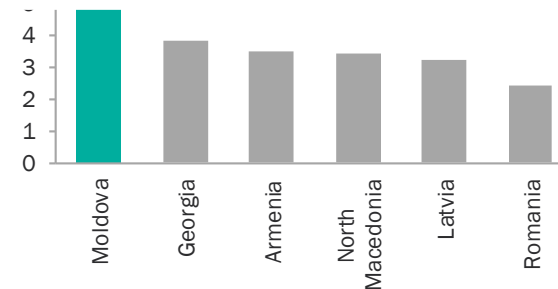
Sondajul BEEPS relevă cele mai acute probleme

Indicatori de guvernare

Intensitatea energetică în ceea ce privește energia primară și PIB-ul, 2019 (MJ per PPP în USD 2017)

2. Contextul economic

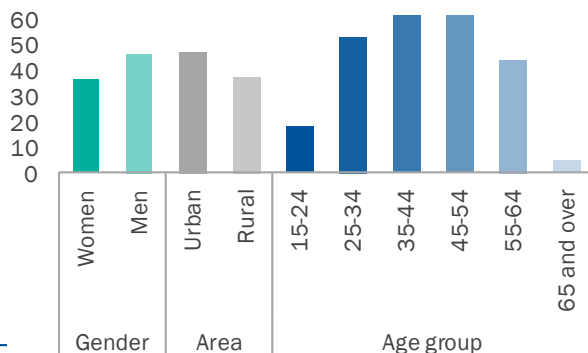

2.2 Principalele provocări în materie de tranziție

Inclusiv (5.64)

- Deficiențele de pe piața forței de muncă cauzează emigrarea, necorelarea competențelor și ocuparea ridicată a forței de muncă informale.
- Participarea forței de muncă** este deosebit de scăzută pentru tineri (18%), femeile (36 %) și în zonele rurale (37 %). Normele sociale și lipsa unei îngrijiri accesibile a copiilor limitează femeile care lucrează, în timp ce emigrarea tinerilor este ridicată. Firmele raportează o înrăutățire a deficitului de competențe.
- Accesul populației la servicii** este insuficient, în special în ceea ce privește infrastructura financiară și fizică.
- Prejudecățile de gen sunt în mod oficial scăzute, dar, în practică, femeile încă tind să se confrunte cu discriminarea.
- Există diferențe în mediul rural și de gen în ceea ce privește **accesul la bandă largă și la computere**.

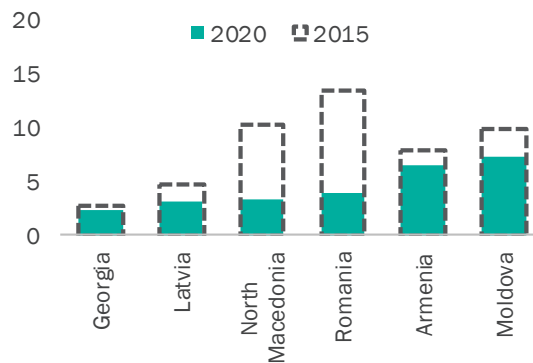
Rata de participare a forței de muncă în 2021 (procente)

Rezistent (5.74)

- Atât stabilitatea financiară, cât și securitatea energetică sunt **vulnerabile la șocuri adverse**.
- Reziliența financiară** este afectată în mod negativ de procedurile judiciare împotriva băncilor ce țin de probleme moștenite, precum și de vulnerabilitățile din sectorul financiar nebancaar cu creștere rapidă, care necesită mecanisme de supraveghere mai stricte.
- Piețele financiare și de capital** sunt subdezvoltate.
- Penetrarea creditelor este scăzută și există o lipsă de oportunități de finanțare pentru MIMM-uri prin canale oficiale, ceea ce duce la o creștere a **împrumuturilor informale**.
- Reziliența energetică suferă în continuare din cauza concentrării ridicate moștenite a amestecului energetic de la o singură sursă și furnizor.
- Potențialul de diversificare a surselor de energie este limitat din cauza constrângerilor în materie de **conectivitate**.

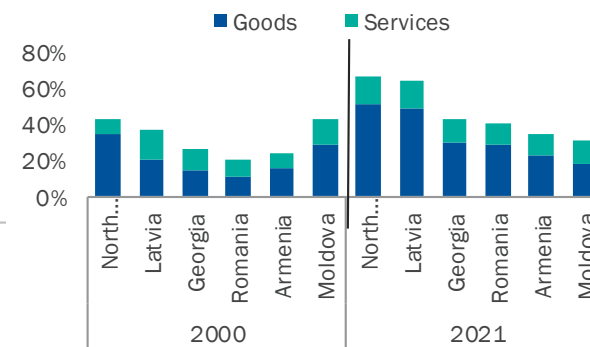
Credite neperformante (procente)

Integrat (5.12)

- Comerțul exterior are o pondere mult mai mică în producția totală decât economiile mici similare din regiunea BERD.
- Integrarea transfrontalieră** ar putea fi consolidată prin îmbunătățirea infrastructurii, a competențelor logistice, a proceselor și serviciilor administrative.
- Intensitatea exporturilor este limitată de deficiențele logistice.
- Investițiile **publice în infrastructură** au fost foarte limitate și gestionate necorespunzător, ceea ce a dus la o stare precară a infrastructurii rutiere, feroviare și portuare. Infrastructura municipală insuficientă limitează furnizarea eficientă a serviciilor de utilități.
- Conectivitatea digitală este bună, dar până în prezent nu **a reușit să promoveze integrarea în continuare** în economia globală și să ajute Moldova să treacă la sectoare cu valoare adăugată mai mare.

Exporturi de bunuri și servicii (procent din PIB)

3. Prioritățile guvernului și implicarea părților interesate

3.1. Prioritățile de reformă ale guvernului

În urma confirmării statutului de țară candidată la aderarea Republicii Moldova la UE în iunie 2022, agenda de reforme a Guvernului este probabil să evolueze și să fie modelată de reformele legate de procesul de aderare. Guvernul va continua, de asemenea, să avanseze strategia națională de dezvoltare existentă a Republicii Moldova, **Moldova 2030**, care este strâns aliniată la Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU.

Strategia are patru domenii prioritare:

- **Dezvoltare economică** durabilă și favorabilă incluziunii: axarea pe incluziune, durabilitate și creștere. Pentru o economie mai favorabilă incluziunii, strategia vizează promovarea antreprenoriatului și a ocupării forței de muncă în rândul grupurilor vulnerabile, reducerea informalității și îmbunătățirea accesului la infrastructură. În ceea ce privește durabilitatea, acesta subliniază creșterea producției de energie din surse regenerabile, investițiile în infrastructura energetică și alte măsuri de combatere a sărăciei energetice prin creșterea eficienței. Pentru a crește veniturile și creșterea economică, aceasta se concentrează pe facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare, reducerea corupției și promovarea inovării.
- Capital uman și social **pe termen lung**: obiectivul de a extinde accesul la serviciile sociale, de a îmbunătăți calitatea sănătății publice și a educației, de a promova învățarea pe tot parcursul vieții și formarea profesională și de a îmbunătăți accesul grupurilor dezavantajate la piețele forței de muncă.
- **Instituții oneste și eficiente**: axarea pe îmbunătățirea guvernării publice prin combaterea corupției, creșterea independenței și eficienței sistemului judiciar, combaterea discriminării împotriva femeilor și îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități și al persoanelor în vârstă la serviciile publice.
- **Un mediu sănătos**: centrat pe conservarea mediului, cu accent pe creșterea acoperirii pădurilor, îmbunătățirea calității apei și asigurarea unui aer mai curat prin promovarea e-mobilității.

3.2. Domeniile de reformă ale BERD au fost, în linii mari, convenite cu autoritățile

- Consolidarea securității energetice și a eficienței energetice, valorificarea reorientării progresive a pieței energiei și promovarea unei mai mari diversificări a amestecului energetic
- Sprijinirea dezvoltării în continuare a energiei din surse regenerabile în țară, inclusiv prin consolidarea cadrului juridic și de reglementare și promovarea investițiilor ecologice
- Sprijinirea dezvoltării și punerii în aplicare a reformelor și a schimbărilor de reglementare necesare pentru a îndeplini cerințele de aderare la UE
- Oferirea sprijinului pentru consolidarea capacităților guvernului și promovarea consolidării instituționale pentru a îmbunătăți mediul de reformă și a crea un climat de afaceri favorabil
- Promovarea unei mai mari conectivități locale și regionale prin îmbunătățirea legăturilor de transport, inclusiv investiții suplimentare în rețelele rutiere și feroviare, precum și continuarea sprijinului pentru dezvoltarea porturilor

3.3. Mesaje-cheie din partea societății civile către BERD

- Organizațiile societății civile au aprobat prioritățile propuse pentru a promova buna guvernare, reziliența și securitatea energetică, economia verde, dezvoltarea sectorului privat și infrastructura financiară și favorabilă incluziunii. În același timp, aceștia au remarcat că mediul de afaceri din Moldova are nevoie de sprijin suplimentar prin consolidarea capacităților instituțiilor publice și private, avansarea reformelor legislative, consolidarea de gen și a incluziunii economice și îmbunătățirea accesului la instrumentele financiare.
- Organizațiile societății civile au încurajat banca să ecologizeze economia și să promoveze dezvoltarea durabilă prin (i) diversificarea accesului la instrumente financiare și (ii) sprijinirea antreprenoriatului social și ecologic, a securității energetice și alimentare, a gestionării deșeurilor, a IMM-urilor și a parteneriatelor public-privat. Transformarea digitală poate fi, de asemenea, avansată prin investiții în infrastructura TIC, competențe și soluții FinTech.
- Organizațiile societății civile și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că autoritățile nu le-au implicat în dialogul și consultările politice și au îndemnat BERD să sprijine implicarea lor în strategiile naționale și foile de parcurs care vor avansa agenda de reformă a Republicii Moldova.

4. Definirea priorităților strategiei de țară a BERD

Moldova

European Bank
for Reconstruction and Development

Ce trebuie să se schimbe?

(Diagnosticarea țării)

Poate fi schimbat ?

(Economie politică)

Ce poate face Banca ?

(Capacități instituționale)

Priorități strategice 2023-2028

Ce vrem să vedem (o biective cheie)

Consolidarea rezilienței și securității energetice și promovarea unei economii mai verzi

- Sisteme energetice mai reziliente
- Creșterea capacității de energie din surse regenerabile și un mix energetic mai diversificat
- Creșterea eficienței energetice și a resurselor și reziliența la schimbările climatice

Sprrijinirea dezvoltării competitive și favorabile Incluziunii sectorului privat, a unei Infrastructurii financiare mai reziliente și a unei guvernanțe îmbunătățite

- Un sector privat mai competitiv, mai favorabil incluziunii și mai rezilient
- Îmbunătățirea guvernanței și a mediului de afaceri
- Creșterea rezilienței printr-un sector financiar mai puternic

Îmbunătățirea furnizării de Infrastructurii favorabile Incluziunii pentru a sprijini creșterea economică și a îmbunătăți conectivitatea și comerțul.

- Îmbunătățirea calității și a conectivității rețelelor de transport și a infrastructurii comerciale
- Îmbunătățirea calității, durabilității și incluziunii infrastructurii municipale și de mediu

- Sunt necesare reforme structurale în sectorul energetic și integrarea cu piețele UE
- Eficiența energetică a producției de energie electrică trebuie îmbunătățită
- Întreprinderi de stat care înregistrează pierderi în sectorul energetic
- Insecuritatea energetică acută generată de dependența de o singură sursă/furnizor și de interconexiunile deficitare, agravată de războiul împotriva Ucrainei
- Intensitate ridicată a emisiilor de dioxid de carbon și a energiei, cu mult peste media UE
- Ponderea energiei din surse regenerabile de 23,8% în 2019, dar există potențial neexploatat al energiei solare și eoliene

- Accelerarea reformelor energetice în urma crizei energetice din 2021, creșterea prețurilor conducând la o mai mare eficiență energetică
- Transport de energie electrică sincronizat cu ENTSO-E în martie 2022
- CSN actualizată conține obiective ambițioase (inclusiv SDD) care vizează reducerea cu 70 % a nivelurilor de GES până în 2030 (cu potențial de a crește la 88 % cu sprijin suplimentar)
- Creșterea energiei din surse regenerabile poate contribui, de asemenea, la îmbunătățirea securității energetice
- Explorarea de către guvern a opțiunilor de achiziție a gazelor de pe piețele globale

- BERD poate facilita producerea, transportul și distribuția de energie electrică mai eficientă și mai fiabilă
- BERD poate sprijini reforma pieței energiei
- Produsele BERD pot consolida eficiența energetică și utilizarea eficientă a resurselor și reziliența la schimbările climatice (de exemplu, GEFF)
- Experiență considerabilă în promovarea proiectelor privind energia din surse regenerabile prin dezvoltarea unor cadre de reglementare adecvate
- Rezultate solide în ceea ce privește sprijinul instituțional, financiar și consultativ pentru investițiile ecologice și politica în domeniul climei

- Dimensiunea redusă a pieței limitează creșterea economică și inovarea, cu o valoare adăugată limitată și performanțe slabe la export
- Sectorul bancar concentrat, cu o penetrare scăzută a creditelor și alternative financiare limitate
- Sectorul dominant, dar ineficient, denaturează piața
- Capacitate instituțională limitată/asigurare a respectării legislației
- Mediul de afaceri instabil și provocările grave în materie de guvernanță persistă, inclusiv corupția, lipsa independenței sistemului judiciar și ineficiența guvernamentală
- Migrația externă, îmbătrânirea populației și informalitatea ridicată limitează capitalul uman
- Fluxurile de refugiați au îngreunat și mai mult resursele și infrastructura

- Guvernul orientat spre reformă și agenda de reforme ar putea fi stimulate de statutul de țară candidată la UE
- Vizibilitate sporită și sprijin din partea donatorilor, având în vedere războiul din Ucraina
- Reforma IS o prioritate majoră în cadrul programului FMI
- Angajamentul Guvernului față de reforme puternice ale pieței financiare, inclusiv adoptarea standardelor internaționale în reglementarea și supravegherea bancară și financiară
- Sectorul IT, un motor de creștere din ce în ce mai mare și o sursă de ocupare a forței de muncă
- Guvernul s-a concentrat pe creșterea oportunităților formale de angajare, inclusiv pentru grupurile vulnerabile

- Produse bine adaptate pentru a ajuta IMM-urile și întreprinderile să se dezvolte, inclusiv linii de credit și instrumente nefinanciare prin intermediul ASB
- Abordarea digitală a BERD poate oferi un cadru pentru sprijinirea tranziției digitale
- Rezultate solide în ceea ce privește sprijinirea comercializării și îmbunătățirea guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor deținute de stat
- Angajament politic concentrat pentru a sprijini reforma instituțională și a climatului de afaceri
- Expertiză specializată în dezvoltarea piețelor de capital și a infrastructurii
- BERD poate promova soluții de îmbunătățire a competențelor și o mai mare incluziune financiară și poate contribui la abordarea efectelor de propagare ale războiului asupra Ucrainei prin intermediul RLF

- În ciuda legăturilor mai profunde cu UE, lipsa infrastructurii de transport inhibă comerțul, drumurile necesitând îmbunătățiri majore
- Integrarea transfrontalieră suferă, de asemenea, de pe urma provocărilor logistice actuale
- Accesul la banda largă este încă marcat de disparități în mediul rural și de gen și rămâne costisitor
- Furnizarea slabă a serviciilor publice limitează egalitatea de șanse
- Administrație publică locală fragmentată, cu putere și resurse limitate
- Creșterea vulnerabilității climatice, inclusiv a riscurilor fizice climatice (de exemplu, inundații)

- Statutul de candidat de aderarea la UE ar trebui să stimuleze continuarea punerii în aplicare a reformelor
- Apropierea de Ucraina creează insecuritate, dar poate stimula sprijinul internațional pentru îmbunătățirea legăturilor de export/transbordare
- Finanțele publice slabe și capacitatea instituțională au îngreunat calitatea infra
- O bună conectivitate digitală poate ajuta Moldova să se integreze în continuare în economia globală și în sectoarele cu valoare adăugată mai mare
- Prioritatea guvernului de a regionaliza serviciile municipale dincolo de granițele locale și de a moderniza infrastructura

- Împreună cu partenerii, BERD poate finanța anumite proiecte de transport pentru a facilita îmbunătățirea comerțului și a conectivității
- BERD poate sprijini infrastructura digitală și conectivitatea
- Expertiză în îmbunătățirea vamii/logisticii
- Experiență considerabilă în dezvoltarea infrastructurii durabile prin intermediul unor cadre GET dedicate (de exemplu, orașe verzi)
- GCAP al BERD pot stimula orașe/sisteme de transport și infrastructurii mai durabile și mai rezistente la schimbările climatice, inclusiv pentru a atenua provocările generate de fluxurile de refugiați

Prioritatea 1: Consolidarea rezilienței și a securității energetice și promovarea unei economii mai verzi

Obiective-cheie	Activități (Produce)	Indicatori de urmărire (Rezultate)
Sisteme energetice mai reziliente	<ul style="list-style-type: none"> În conformitate cu Strategia Moldova 2030, continuăm sprijinirea principalelor interconexiuni transfrontaliere de energie (atât gaze, cât și electricitate) pentru o mai bună integrare cu piețele energiei din UE, precum și cu infrastructura pentru o piață angro de energie electrică Sprijinim capacități mai eficiente de producere și echilibrare a energiei electrice, precum și a altor investiții pentru modernizarea rețelelor de transport și distribuție, inclusiv prin posibila privatizare Continuăm promovarea reformei pieței energiei prin sprijin instituțional și angajament politic pentru punerea în aplicare a celui de-al treilea pachet energetic al UE, inclusiv separarea sectoarelor gazelor și energiei electrice și asigurarea accesului competitiv al terților pentru aprovizionarea cu energie și sursele de producție 	<ul style="list-style-type: none"> Creșterea netă totală a utilizării și/sau a capacității infrastructurii energetice (BCM/MW) Îmbunătățiri juridice, instituționale și/sau de reglementare în vederea punerii în aplicare a celui de-al treilea pachet energetic al UE
Creșterea capacității de energie din surse regenerabile și un mix energetic mai diversificat	<ul style="list-style-type: none"> Continuarea explorării oportunităților bancabile în sectorul energiei din surse regenerabile, cu accent pe energia solară și eoliană Împreună cu cele de mai sus, continuăm angajamentului politic și a asistenței tehnice pentru a sprijini instituirea unui cadru de reglementare mai solid pentru licitațiile energetice din surse regenerabile Promovarea unor eforturi mai mari de diversificare a mixului energetic, inclusiv luarea în considerare selectivă a opțiunilor de consolidare a securității energetice și a conectivității și promovarea tranziției către surse mai curate, în concordanță cu eforturile de decarbonizare ale Moldovei și cu o traiectorie cu emisii scăzute de dioxid de carbon 	<ul style="list-style-type: none"> Capacitatea de energie din surse regenerabile instalată (MW) Îmbunătățiri juridice, instituționale și/sau de reglementare care sprijină energia din surse regenerabile
Creșterea eficienței energetice și a resurselor și reziliența la schimbările climatice	<ul style="list-style-type: none"> Alocăm în continuare finanțare intermediară verde (de exemplu, GIF-uri) prin linii de credit pentru eficiența energetică și eficientă a resurselor care să răspundă la dimensiunea de gen cu PFI și să sprijine alte investiții verzi și consultanță aferentă în sectorul privat, inclusiv prin sprijinul ASB Sprijinirea investițiilor suplimentare în vederea creșterii eficienței energetice a clădirilor publice și rezidențiale, inclusiv în cadrul orașelor verzi Explorarea oportunităților de promovare a unei mai mari reziliențe la schimbările climatice, a adaptării și a decarbonizării, inclusiv a potențialului sprijin tehnic și financiar pentru implementarea contribuției stabilite la nivel național a Moldovei la Acordul de la Paris Căutarea de oportunități de consolidare a economiei circulare, inclusiv prin investiții potențiale în sectorul gestionării deșeurilor Continuarea explorării oportunităților de extindere a investițiilor în contractele de performanță energetică 	<ul style="list-style-type: none"> Co2e total redus (tonă/a) Energia primară totală economisită (GJ/a) Numărul/volumul împrumuturilor EE acordate de PFI-uri sprijinite de finanțarea BERD

Verde

Rezilient:

Prioritatea 2: Sprijinirea dezvoltării competitive și favorabile incluziunii a sectorului privat, a unei infrastructuri financiare mai reziliente și a unei guvernante îmbunătățite

Obiective-chele	Activități (Produse)	Indicatori de urmărire (Rezultate)
Un sector privat mai competitiv, mai favorabil incluziunii și mai rezilient	<ul style="list-style-type: none"> A oferi finanțare directă întreprinderilor și IMM-urilor ecologice, inovatoare, favorabile incluziunii și orientate spre export, pentru a consolida eficiența energetică și utilizarea eficientă a resurselor, reziliența și adaptarea la schimbările climatice, crearea valorii, digitalizarea, securitatea alimentară și legăturile comerciale, având în vedere ambițiile țării în materie de integrare în UE, împreună cu consiliere adaptată pentru a ajuta întreprinderile să se extindă, să consolideze guvernanta, să sporească gradul de pregătire pentru export și să respecte mai bine standardele UE Sprijinirea ISD, inclusiv în zonele economice libere, în vederea dezvoltării capitalului uman și a legăturilor comerciale regionale Sprijinirea competitivității IMM-urilor și a transformării tehnologice prin consiliere de afaceri adaptată, dezvoltarea competențelor și utilizarea platformelor digitale inovatoare Facilitarea accesului la finanțare prin intermediul băncilor partenere prin intermediul liniilor de credit dedicate, al partajării riscurilor și al produselor conexe, completate de stimulente specifice și/sau asistență tehnică, după cum este necesar pentru a ajunge la segmente insuficient deservite (de exemplu, IMM-uri, WiB, YiB, împrumuturi în moneda locală), precum și creșterea comerțului regional prin TFP Sprijinirea selectivă a instituțiilor de microfinanțare bancabile și a altor OCNuri care vizează domenii de nișă și insuficient deservite, cum ar fi microîntreprinderile, femeile și tinerii, și promovarea canalelor de acces digital și a serviciilor fintech alternative pentru a facilita o mai mare incluziune financiară Ca parte a răspunsului băncii la criza din Ucraina, să ofere asistență în cadrul RLF refugiaților și întreprinderilor afectate de lanțul de aprovizionare și de alte perturbări sau să furnizeze bunuri și servicii esențiale Alături de clienți corporativi și alți parteneri, sprijinim formarea profesională îmbunătățită și alte inițiative în materie de competențe pentru a aborda lacunele, inclusiv pentru a dezvolta competențe ecologice, și pentru a crea o forță de muncă mai bine calificată și mai favorabilă incluziunii de gen Continuăm să explorăm oportunități de sprijinire a digitalizării (de exemplu, infrastructura digitală, serviciile și conectivitatea) 	<ul style="list-style-type: none"> Numărul de clienți care raportează exporturi crescute și/sau performanțe operaționale îmbunătățite Numărul/volumul împrumuturilor acordate de PFI-urile debursate pentru IMM-uri
Îmbunătățirea guvernantei și a mediului de afaceri	<ul style="list-style-type: none"> Sprijinim o mai bună guvernanta, egalitatea de șanse și o mai mare comercializare a întreprinderilor deținute de stat prin implicare politică și asistență tehnică, inclusiv sprijin pentru restructurare, gestionarea strategică a forței de muncă și dezvoltarea unei politici de asumare a responsabilității de stat Consolidăm implementarea reformelor printr-o implementare-pilot a unor echipe dedicate de sprijin pentru reforme pentru a contribui la consolidarea capacității critice în cadrul administrației guvernamentale și al întreprinderilor deținute de stat, inclusiv în sectoarele energiei și infrastructurii Pe bază selectivă, explorăm oportunitățile de sprijin pentru pre-privatizare și privatizare Sprijinim în continuare îmbunătățiri esențiale a climatului de investiții, inclusiv integrarea perspectivei de gen și transformarea digitală, în cooperare cu Consiliul Economic și cu alte organisme și la nivel bilateral, după caz, 	<ul style="list-style-type: none"> Guvernanta corporativă îmbunătățită în întreprinderile de stat sprijinite Îmbunătățiri juridice/de reglementare a mediului de afaceri
Creșterea rezilienței printr-un sector financiar mai puternic	<ul style="list-style-type: none"> Continuarea dialogului politic activ alături de alți parteneri internaționali, cum ar fi FMI și UE, pentru a consolida reziliența sectorului financiar, de exemplu, prin armonizarea reglementărilor cu standardele UE și pentru a se asigura că reformele în materie de transparență și guvernanta corporativă sunt susținute Asistență în dezvoltarea piețelor monetare, o strategie a piețelor de capital și modele de afaceri puternice pentru infrastructura pieței de capital din Moldova, inclusiv bursa de valori și depozitarul central de valori mobiliare, care vor contribui la integrarea regională a piețelor financiare din Moldova și vor promova buna guvernanta și practicile de afaceri 	<ul style="list-style-type: none"> Îmbunătățiri juridice și de reglementare ale cadrului prudential bancar și ale piețelor de capital

Prioritatea 3: Îmbunătățirea furnizării de infrastructuri favorabile incluziunii pentru a sprijini creșterea economică și a consolida conectivitatea și comerțul

Obiective-cheie	Activități (Produce)	Indicatori de urmărire (Rezultate)
<p>Îmbunătățirea calității și a conectivității rețelelor de transport și a infrastructurii comerciale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Acolo unde este posibil cu donatorii multilaterali și ținând seama de capacitatea datoriei suverane și de alinierea la principiile de la Paris, căutăm oportunități de a sprijini în continuare reabilitarea durabilă și favorabilă incluziunii a infrastructurii de transport esențiale, inclusiv prin: <ul style="list-style-type: none"> ○ Modernizarea rețelelor rutiere, inclusiv a celor care fac parte din TEN-T; ○ modernizarea sectorului feroviar prin continuarea reabilitării infrastructurii și finanțarea unui material rulant modern și eficient; și ○ continuarea sprijinului operațional și posibila extindere a portului Giurgiuleş • Împreună cu cele de mai sus, căutăm modalități de îmbunătățire și creștere a comerțului transfrontalier prin consolidarea capacității, modernizarea și integrarea logisticii și extinderea modalităților de facilitare a tranzitului de mărfuri și persoane în regiune, inclusiv ca parte a culoarelor de solidaritate UE-Ucraina • Continuarea îmbunătățirii eficienței, a transparenței și a digitalizării operațiunilor vamale, inclusiv prin avansarea proceselor de vămuire electronică, în conformitate cu cerințele UE 	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea netă a utilizării și/sau a capacității infrastructurii de transport • Numărul de persoane cu acces îmbunătățit la serviciile de transport • Numărul de tehnologii sau produse digitale noi sau actualizate introduse
<p>Îmbunătățirea calității, durabilității și incluziunii infrastructurii municipale și de mediu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Continuarea finanțării infrastructurii municipale durabile și favorabile incluziunii și a serviciilor conexe, inclusiv a furnizării de apă și evacuare a apelor uzate, gestionarea deșeurilor, transportul urban și SACET, combinată cu asistența tehnică/consolidarea capacităților pentru utilitățile publice și municipalități, pentru a sprijini gestionarea financiară și operațională eficientă și pentru a îmbunătăți calitatea și eficiența furnizării serviciilor și conformitatea cu directivele UE privind mediul, inclusiv ca parte a Cadrului privind orașele verzi • Împreună cu cele de mai sus, căutăm oportunități speciale de a sprijini furnizarea de utilități de bază și de servicii publice vitale, cum ar fi energia și transporturile, ca parte a Cadrului băncii privind reziliența și mijloacele de subzistență • Sprijinirea soluțiilor bazate pe natură și promovarea rezilienței la schimbările climatice și a adaptării la acestea în cadrul proiectelor de infrastructură • În mod selectiv, explorarea oportunităților de investiții în instrumente financiare municipale și de mediu durabile (de exemplu, obligațiuni ecologice, obligațiuni legate de durabilitate) • Promovarea inițiativelor de implicare în materie de politici privind reforma tarifelor, achizițiile favorabile incluziunii, durabilitatea, transparența și guvernanta în cadrul serviciilor municipale, inclusiv regionalizarea, după caz, precum și alinierea la obiectivele Acordului de la Paris 	<ul style="list-style-type: none"> • Numărul de persoane cu acces îmbunătățit la servicii (apă/apă uzată/deșeuri solide) • Total water saved (m3/y)

6. Cartografierea complementarității partenerilor internaționali în domeniile de activitate ale BERD

		DOMENII DE ACTIVITATE BERD												
		Sectoare							Teme transversale					
		Industrie, Comerț și Agribusiness				Fond durabilă pentru infrastructură		Instituții financiare	Inițiative strategice					
Investiții medii anuale orientative/ Granturi (€m, 2017-2021)		Agrobusiness	Producție și servicii	Proprietăți & Turism	TMT	Resurse Naturale	Energetică	Infrastructură	Bănci și OCN	Tranziția spre Economia Verde	Incluziune și gen	Moneda locală și piețele de capital	Întreprinderi mici	
BEI	89						€	€	€	€			€	
BM	75	€P		P			€P	€P	P	€	€P			
UE	54	P	P				€P	€P	P	€P	€P		€P	
USAID	36	€				€	€R	€P	€	P			€	
CEB	20								€		€		€	
BSTDB	17	€							€				€	
KfW	12							€					€	
BERD	98	€	€				€P	€R	€P	€P	€R	P	P	€P

€ Domeniul investițiilor semnificative

P Domeniul de implicare semnificativă în domeniul politilor

● Concentrare în principal pe sectorul privat

○ Concentrare în principal pe sectorul privat

Domenii potențiale de cooperare

Continuarea paCompetitiv: rteneriatului cu UE pentru a îmbunătăți gradul de pregătire pentru export, crearea de valoare și competitivitatea IMM-urilor prin intermediul EU4Business și coordonarea cu ODA din Moldova pentru a asigura complementaritatea

Verde:

- Cooperarea cu UE și BEI în vederea consolidării interconexiunilor energetice și a consolidării securității energetice
- Continuarea cofinanțării investițiilor verzi și rezistente la schimbările climatice, mobilizând fondurile FEDD+ și GCF

Integrat:

Căutarea de oportunități de co-investiții cu UE, BEI și BM pentru a răspunde nevoilor mari de investiții în domeniul transporturilor și al infrastructurii municipale

Rezilient:

- Maximizarea coordonării cu IFI pentru a aborda vulnerabilitățile externe în creștere și riscurile geopolitice războiului din Ucraina, inclusiv prin intermediul Platformei de sprijin pentru Moldova
- Continuarea cooperării strânse cu FMI și UE pentru a proteja guvernanta și reziliența sectorului bancar, inclusiv armonizarea cu standardele UE

7. Riscuri de punere în aplicare și implicații sociale și de mediu

European Bank
for Reconstruction and Development

Riscuri la adresa implementării strategiei	Probabilitate	Efect	Implicații sociale și de mediu
<ul style="list-style-type: none"> Riscurile macroeconomice, inclusiv generate de creșterea inflației, creșterea prețurilor la energie și perturbarea continuă a frontierelor și a lanțului de aprovizionare ca urmare a războiului Rusiei împotriva Ucrainei ar putea submina stabilitatea macroeconomică și investițiile pe termen mai lung 			<ul style="list-style-type: none"> Evaluarea și gestionarea impactului E&S: asigurarea faptului că impactul direct, indirect și cumulativ al proiectelor asupra și informațiilor electronice (inclusiv de gen) este evaluat, evitat și atenuat în mod corespunzător. Ar putea fi necesar sprijin TC pentru autoritățile de reglementare cu riscuri și impacturi E&S (inclusiv biodiversitatea și apa, având în vedere presiunile asupra acestor sisteme) și evaluări strategice, precum și sprijin pentru clienții din sectorul public prin implementarea sistemelor de management E&S și gestionarea contractanților în conformitate cu standardele internaționale. Condiții de muncă și de angajare: asigurarea faptului că practicile de muncă ale clienților respectă PR2 al BERD, în special salariile, beneficiile și condițiile de muncă; nediscriminarea și promovarea egalității de șanse și a libertății de asociere. Fondurile TC pot fi necesare pentru a sprijini clienții în abordarea și prevenirea riscurilor de GBVH și a riscurilor legate de munca copiilor și a muncii forțate în propriile lor operațiuni, plus contractanții și lanțurile de aprovizionare prin elaborarea și punerea în aplicare a unor politici și mecanisme de răspuns adecvate, acordând o atenție deosebită grupurilor vulnerabile, inclusiv lucrătorilor informali și refugiaților. Utilizarea eficientă a resurselor și prevenirea și controlul poluării: identificarea investițiilor care sprijină economia circulară și utilizarea eficientă a resurselor și previn poluarea mediului. Sprijinirea tranziției către o economie diversificată, cu emisii scăzute de dioxid de carbon și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor (cum ar fi energia eoliană/solară, apa și eficiența energetică) și consolidarea rezilienței la schimbările climatice. Proiectele și TC care abordează calitatea aerului, a apei și a gestionării deșeurilor în zonele urbane și dezvoltarea durabilă în toate sectoarele sunt priorități. Sănătate și securitate: Îmbunătățirea standardelor de sănătate și securitate la locul de muncă și comunitare în toate sectoarele. Fondurile TC și implicarea părților interesate în ceea ce privește siguranța rutieră, și electrică pot fi necesare pentru a îmbunătăți standardele și a crește gradul de conștientizare. Achiziționarea de terenuri, relocarea involuntară și strămutarea economică: asigurarea faptului că orice proiect care necesită achiziționarea de terenuri și relocarea respectă cerințele BERD de compensare și de restabilire a mijloacelor de subsistență, acordând o atenție deosebită păstrării mijloacelor de subsistență ale utilizatorilor informali de terenuri și ale grupurilor vulnerabile (de exemplu, gospodăriile rurale, refugiații). Conseverea biodiversității și gestionarea durabilă a resurselor naturale vii: sprijinirea clienților cu evaluări pentru a se asigura că speciile și habitatele de importanță pentru conservare sunt protejate, iar serviciile ecosistemice și capitalul natural sunt gestionate și reziliente în mod durabil, în special în sectoarele economice critice, cum ar fi agricultura. Pentru a sprijini aceste activități, pot fi necesare fonduri TC. Patrimoniul cultural: Colaborați cu clienții pentru a asigura o evaluare adecvată a proiectelor de construcții pentru a identifica impactul, a se consulta cu părțile interesate și a conserva patrimoniul cultural Intermediari financiari: partenerii FI dispun de o capacitate adecvată de E&S și de proceduri adecvate de gestionare a riscurilor. Implicarea părților interesate: sprijinim clienții în furnizarea de implicare semnificativă, dezvoltarea proiectelor și consultări incluzive, însoțite de mecanisme eficiente de soluționare a reclamațiilor, pe tot parcursul ciclului de viață al proiectului.
<ul style="list-style-type: none"> Spațiul fiscal limitat și creșterea datoriei publice sunt susceptibile de a împiedica cheltuielile publice pentru proiectele mari de infrastructură, necesitând resurse substanțiale de granturi sau finanțare concesională 			
<ul style="list-style-type: none"> Instabilitatea climatului de investiții și guvernarea slabă pot descuraja investițiile străine esențiale, în special în sectoarele financiar și real 			
<ul style="list-style-type: none"> Continuarea apetitului scăzut pentru privatizare și parteneriatele public-privat în infrastructura publică ar putea reduce potențialul BERD de a promova proiecte relevante, iar capacitatea administrativă slabă ar putea întârzia pregătirea și implementarea 			
<ul style="list-style-type: none"> Vulnerabilitatea la schimbările climatice poate afecta negativ viabilitatea proiectelor de infrastructură municipală și de agrobusiness 			
<ul style="list-style-type: none"> Orice slăbire a factorilor de reformă externă (de exemplu, apropierea UE) sau pierderea sprijinului politic intern pentru astfel de ancore ar putea avea un impact negativ asupra profunzimii și a domeniului de aplicare al angajamentului BERD 			
<ul style="list-style-type: none"> Un aflix continuu de refugiați ar putea îngreuna și mai mult serviciile publice și infrastructura și ar putea dilua concentrarea guvernului asupra reformelor 			

8.1. Evaluarea nevoilor pentru noua perioadă a strategiei de țară

Finanțarea din partea donatorilor va fi necesară pentru atingerea obiectivelor strategice ale strategiei de țară, inclusiv:

- Granturi și garanții pentru a face față consecințelor războiului din Ucraina, de la aflulxul de refugiați la penuria de energie
- Granturi CAPEX pentru promovarea investițiilor în infrastructura verde și diversificarea surselor de energie, precum și sprijin politic și consultativ pentru crearea unui mediu de reglementare adecvat
- Granturi pentru co-investiții pentru dezvoltarea în continuare a infrastructurii-cheie de transport și logistică care promovează integrarea internă/regională
- Granturi de cooperare tehnică atât pentru sectorul public, cât și pentru cel privat în vederea îmbunătățirii guvernantei, a sprijinirii reformei juridice și a dezvoltării capacității instituționale
- Furnizarea de finanțare directă prin împrumuturi și capital propriu pentru corporații și IMM-urilor pentru a diversifica și a consolida reziliența sectorului privat
- Granturi pentru creșterea conectivității digitale și a accesului la banda largă.

8.2. Surse potențiale de fonduri ale donatorilor

- Având în vedere acordarea statutului de țară candidată Republicii Moldova, Uniunea Europeană ar trebui să fie sursa preferată de fonduri din partea donatorilor. UE era deja cel mai mare contributor în ultimii cinci ani, în special prin inițiativa BERD pentru întreprinderile mici pentru DCFTA. Cel mai important este că UE a făcut din Moldova o prioritate pentru noul său program de garantare EFSD+ pentru sectorul energetic, care acoperă investițiile în surse regenerabile, rețele la scară largă, precum și în următoarea generație de tehnologii de tranziție energetică.
- De asemenea, sunt disponibile **fonduri multilaterale pentru climă** pentru a sprijini tranziția verde, inclusiv Fondul **verde pentru climă (GCF)**. GCF a finanțat deja proiecte de infrastructură în Bălți și Chișinău. Moldova poate accesa, de asemenea, **fondurile de investiții climatice (CIF)**.
- Cel **mai mare donator** bilateral, Suedia, a oferit sprijin financiar și consultanță de afaceri IMM-urilor din Moldova. Franța, Japonia, Coreea și Taipei China pot oferi granturi TC pentru a atenua efectele războiului din Ucraina. Fondurile pot fi canalizate prin intermediul conturilor cu donatori multipli, cum ar fi Fondul de răspuns la criza din Ucraina, Fondul pentru infrastructură durabilă (SIF) și Parteneriatul pentru politici climatice cu impact ridicat (HIPCA).
- În cadrul **Fondului Special al Acțiunilor BERD (FSS)**, Moldova este eligibilă pentru a accesa Pachetul de Reziliență Ucraina, având în vedere vulnerabilitățile grave legate de războiul din Ucraina. Mijloacele pentru Europa de Est și Caucaz (CEE) acoperă, de asemenea, TC-urile tranzacționale.

Indicatori de accesibilitate selectați

BERD la nivel regional
rangul percentil¹

PIB-ul pe cap de locuitor (PPP, curent. \$) ²	15,637	Locu ⁵⁸
Țara ODA	Da	N / A
ODA ca pondere în venitul național brut (%) ³	0.77	Locu ⁵⁴
ODA pe cap de locuitor (\$ - prețuri curente) ³	198.46	Locu ⁷³

1. Rangul percentilei simple raportat ca pondere a țărilor BERD care sunt reprezentate sub Moldova.

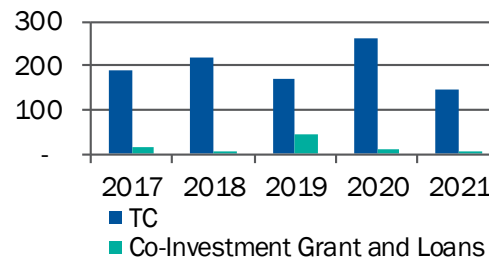
2. Sursa: WDI (2019 sau cel mai recent an)

3. Sursa: OCDE (2018)

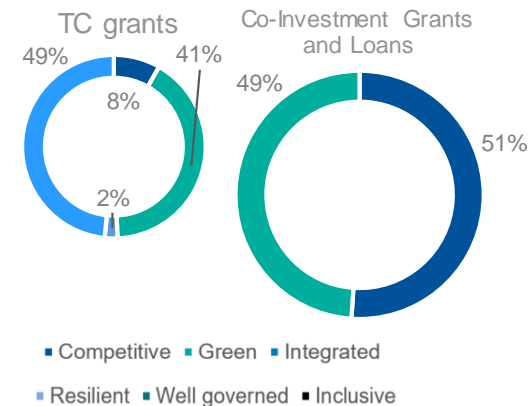
4. Datele TC pentru perioada 2017-2019 se bazează pe alocări la nivel de proiect. Sumele granturilor de co-investiții se bazează pe semnarea de către clienți.

5. Pe baza calității primare a tranziției a granturilor alocate (pentru granturile TC) sau semnate cu clienții (pentru granturi de co-investiții) în 2018 și 2019.

Finanțarea oferită de donatori pe parcursul ultimei strategii (m)⁴

Utilizarea granturilor în perioada 2020-21⁵

Anexele

European Bank
for Reconstruction and Development

De la adoptarea Strategiei de țară anterioare, angajamentul Republicii Moldova față de principiile politice enunțate în articolul 1 din Acordul de Instituire a băncii s-au consolidat în mod semnificativ în urma unei schimbări politice în perioada 2020-2021. Noile autorități orientate spre reforme au luat măsuri pentru a consolida democrația și a aborda vulnerabilitățile de lungă durată ale țării, în special în domeniul justiției, al statului de drept și al luptei împotriva corupției. În același timp, ambițiile de reformă ale Republicii Moldova necesită consolidarea capacității administrației publice, în special având în vedere amploarea provocărilor cu care se confruntă.

În cea mai mare parte a perioadei de la adoptarea strategiei de țară anterioare, Moldova a cunoscut instabilitate politică și regres democratic, în timp ce independența instituțiilor-cheie a fost grav compromisă de influența excesivă a intereselor obscure. Cu toate acestea, alegerile prezidențiale din noiembrie 2020 și alegerile parlamentare anticipate din iulie 2021 au schimbat considerabil peisajul politic al țării. Candidatul orientat spre reformă a obținut o victorie convingătoare (57,7% din votul popular) în turul ² al alegerilor prezidențiale, în timp ce partidul pro-reformă a câștigat majoritatea parlamentară, asigurând o aliniere clară a puterilor prezidențiale, executive și legislative pe o cale de reforme pentru prima dată în istoria recentă a Republicii Moldova. Bazându-se pe mandatul lor popular puternic, noile autorități moldovene s-au angajat să implementeze un program pe termen lung care cuprinde reforme ambițioase și care a fost lăudat de instituțiile internaționale relevante¹.

Agenda de reforme democratice a Republicii Moldova este strâns legată de aspirațiile țării de aderare la UE. Din 2014, aceste aspirații au fost susținute de un Acord de Asociere, inclusiv DCFTA, cu UE. În iunie 2022, Consiliul European a luat o decizie istorică de a recunoaște perspectiva europeană a Moldovei și de a-i acorda statutul de țară candidată de aderare la UE. Progresele concrete pe calea apropierei de UE ar putea contribui la consolidarea stabilității politice a țării și la reducerea vulnerabilității geopolitice a acesteia. Cererea Republicii Moldova de a deveni membru al UE, depusă la 3 martie 2022 în urma invaziei la scară largă a Rusiei în Ucraina vecină, a fost un alt indiciu al angajamentului țării față de democrație, stat de drept, drepturile omului și libertățile fundamentale.

În avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la UE, Comisia Europeană a prezentat o serie de recomandări pe care Moldova trebuie să le pună în aplicare, cum ar fi: asigurarea independenței, integrității, eficienței, responsabilității și transparenței sistemului judiciar și a urmăririi penale; combaterea corupției la toate nivelurile; "deoligarhizarea" prin eliminarea influenței excesive a intereselor legitime în viața economică, politică și publică; consolidarea luptei împotriva criminalității organizate; intensificarea punerii în aplicare a reformei administrației

¹ Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei APCE Onorarea obligațiilor și angajamentelor ale Republicii Moldova, Rezoluția 2484, 26 ianuarie 2023.

publice în vederea creșterii capacității de a realiza reforme; sporirea implicării societății civile în procesele decizionale; și consolidarea protecției drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile.²

Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a schimbat dramatic mediul geopolitic al Republicii Moldova și a creat provocări considerabile pentru stabilitatea și securitatea țării, de asemenea în ceea ce privește disensiunile sale geopolitice rămase. Războiul și afluxul mare de refugiați ucraineni care a rezultat s-au adăugat, de asemenea, presiunilor economice și sociale tot mai mari ale Moldovei. Agravată de prețurile record la energie și de inflația ridicată, înrăutățirea situației socio-economice riscă să erodeze popularitatea guvernului pro-reformă din Republica Moldova și să încurajeze opoziția politică.

Contextul geopolitic deteriorat a stârnit noi îngrijorări cu privire la riscurile la adresa stabilității Republicii Moldova legate de conflictul transnistrean, care rămân nerezolvate din 1992, contestând suveranitatea și integritatea teritorială a țării.

Alegeri libere și guvern reprezentativ

Alegeri libere, corecte și competitive

Constituția Republicii Moldova oferă cetățenilor dreptul de a-și schimba guvernarea prin alegeri periodice bazate pe votul universal. În perioada anterioară de strategie de țară, Moldova a organizat un scrutin prezidențial și două parlamentare.

Ultimele alegeri parlamentare au avut loc în iulie 2021, pe baza unui sistem electoral pe deplin proporțional (ca urmare a revenirii sistemului în 2019 de la unul mixt pentru a răspunde preocupărilor exprimate anterior de organismele internaționale relevante). Au fost alegeri anticipate, după o perioadă de instabilitate politică după alegerile parlamentare din februarie 2019. Misiunea internațională de observare a alegerilor (OIM), condusă de OSCE/ODIHR, subliniind totodată anumite deficiențe legate de cadrul juridic, supravegherea finanțării campaniilor și imparțialitatea Comisiei Electorale Centrale, a concluzionat că, în general, alegerile au fost "bine administrate, competitive și libertățile fundamentale au fost în mare măsură respectate".³

² Comisia Europeană: *Aviz privind cererea de aderare la UE a Republicii Moldova*, Bruxelles, 17 iunie 2022.

³ Misiunea OSCE/ODIHR de observare a alegerilor: *Republica Moldova, alegeri parlamentare, 21 iulie 2021, Raport final*, Varșovia, 22 decembrie 2021, p. 1.

Anexa 1 – Evaluarea politică în contextul articolului 1

Ultimele alegeri prezidențiale au avut loc în două tururi, în noiembrie 2020. Observatorii internaționali conduși de OSCE/ODIHR au evaluat alegerile ca fiind "competitive" și au concluzionat că "alegătorii au avut de ales între alternativele politice și libertățile fundamentale de întrunire și de exprimare au continuat să fie respectate". Cu toate acestea, OIM a remarcat că "campaniile negative și dezbinătoare și polarizarea mediatizării au afectat mediul de campanie și au degradat calitatea informațiilor de care dispun alegătorii".⁴

Separarea puterilor în stat și controlul și echilibrul eficace

Republica Moldova este o republică parlamentară, cu puteri executive exercitate de guvernul condus de prim-ministru. Puterea legislativă este conferită Adunării Naționale (parlamentului) cu 101 membri. Președintele este șeful statului ale cărui puteri constituționale sunt limitate, dar a cărui legitimitate publică este ridicată datorită votului direct. În prezent, guvernul și președintele sunt aliați politici, ceea ce face ca conviețuirea să fie una bună.

Puterea efectivă de a governa a funcționarilor aleși

Republica Moldova a instituit aranjamente instituționale și juridice pentru ca aleșii să-și exercite puterea de a governa. Interesele obscure au avut mult timp o influență excesivă asupra vieții politice și a procesului decizional al țării, stârnind îngrijorarea organismelor internaționale de monitorizare cu privire la responsabilitatea funcționarilor aleși. Autoritățile actuale ale Republicii Moldova se angajează să rupă relația dintre mediul de afaceri și elitele politice.

Societatea civilă, mass-media și participarea

Amploarea și independența societății civile

Societatea civilă din Moldova a continuat să crească. Numărul OSC-urilor înregistrate a ajuns la peste 13.000; cu toate acestea, se consideră că mai puțin de o treime dintre aceste organizații sunt active. Mediul legal care reglementează sectorul OSC s-a îmbunătățit în urma adoptării, în iunie 2020, în consultare cu societatea civilă, a legii pe termen lung privind organizațiile necomerciale. Legea simplifică procedura de înregistrare și elimină taxa de înregistrare și, în general, limitează interferența arbitrară a autorităților în activitatea OSC-urilor. În ceea ce privește viabilitatea lor financiară, organizațiile societății civile continuă să se bazeze în principal pe granturi străine. Donațiile de la persoanele fizice și companiile locale prin mecanismul de desemnare a impozitului pe venit de 2% au scăzut, parțial din cauza pandemiei de Covid-19 și a înrăutățirii situației economice. Restricțiile impuse de pandemie au impus, de asemenea, limitări asupra unor activități ale OSC.⁵

⁴ Misiunea OSCE/ODIHR de observare a alegerilor: Republica Moldova, alegeri prezidențiale, 1 și 15 noiembrie 2020, Raport final, Varșovia, 26 februarie 2021, p. 1.

⁵ UE: Raportul privind punerea în aplicare a acordului de asociere a Republicii Moldova, Bruxelles, 13 octombrie 2021, p. 6.

Anexa 1 – Evaluarea politică în contextul articolului 1

Independența și pluralismul mass-mediei care funcționează fără cenzură

Cadrul juridic existent este în mare măsură în conformitate cu standardele internaționale și garantează libertatea mass-mediei. Peisajul mediatic din Moldova este divers. În timp ce circulația mass-mediei tipărite este în scădere, un număr mare de radiodifuzori și un număr tot mai mare de instituții media online sunt active în țară. Cu toate acestea, ele împart o piață de publicitate limitată, ceea ce subminează sustenabilitatea instituțiilor mass-media și independența acestora. Clasamentul Republicii Moldova în cadrul Indicelui Mondial al Libertății Presei 2021 s-a îmbunătățit cu două puncte (locul 89 din 180 de țări), dar a rămas scăzut din cauza concentrării proprietății asupra mass-mediei, a monopolizării pieței de publicitate și a lipsei de independență editorială și de control al instituțiilor mass-media de către grupurile economice și politice, printre alte motive. Afilierea politică a marilor instituții media reduce pluralismul și influențează agenda discursului public.⁶

Canale multiple de participare civică și politică

Cetățenii moldoveni se bucură, în general, de multiple canale de participare civică și politică. Cu toate acestea, organizațiile societății civile continuă să solicite o mai mare transparentă în procesul decizional al autorităților publice. Cooperarea dintre OSC-uri și autoritățile publice rămâne sporadică și, în mare parte, ne-instituționalizată. Trebuie consolidată implicarea societății civile în procesul decizional la toate nivelurile.⁷

Libertatea de a forma partide politice și existența unei opoziții organizate

Libertatea de a forma partide politice este garantată de Constituție și pusă în aplicare în practică. Partidele de opoziție sunt capabile să facă campanie liberă și să se opună inițiativelor guvernamentale. Douăzeci de partide politice și două blocuri electorale au contestat alegerile parlamentare din 2021, oferind alegătorilor o gamă largă de alternative politice. În actualul Parlament sunt reprezentate trei partide și blocuri, inclusiv două de opoziție.

Statul de drept și accesul la justiție

Supremația legii

⁶ Ibidem, p.5; OSCE/ODIHR Misiunea de observare a alegerilor: Alegeri parlamentare, 21 iulie 2021, Raport final, pp. 17-18.

⁷ UE: Raportul privind punerea în aplicare a acordului de asociere, p. 6.

Există garanții legislative și instituționale necesare pentru a asigura supremația legii. Curtea Constituțională a jucat un rol critic în momentele politice decisive din perioada 2020-2021. Dreptul la un proces echitabil și dreptul de a nu fi arestați sau deținuți arbitrar sunt protejate prin lege, deși lipsa de independență a sistemului judiciar și a urmăririi penale a subminat acest drept.

Independența sistemului judiciar

În timp ce Constituția prevede independența sa, sistemul judiciar a continuat să se confrunte cu acuzații de probleme de integritate și influență a intereselor politice și de afaceri. Niciunul dintre principalii vinovați ai fraudei bancare din 2014 nu se află în prezent în spatele gratiilor, iar activele pierdute în fraudă nu au fost recuperate. În cea mai mare parte a perioadei anterioare a strategiei de țară, reformele din sectorul justiției au stagnat, deși legile-cheie care reglementează sistemul judiciar au trecut prin revizuirii majore în 2020. S-au înregistrat unele progrese atunci când parlamentul a adoptat în noiembrie 2020 o nouă Strategie pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției 2021-2024. Cu toate acestea, reforma sistemului judiciar, inclusiv componenta Consiliului Superior al Magistraturii, rămâne o provocare importantă.⁸ Autoritățile actuale ale Republicii Moldova și-au asumat angajamentul de a consolida independența, integritatea, eficiența și responsabilitatea sistemului judiciar și au lansat o reformă cuprinzătoare a sistemului de justiție, menită să recâștige încrederea publicului în sistemul judiciar. A fost înființată o Comisie specială pentru evaluarea activității judecătorilor și procurorilor (așa-numita comisie de vetting). Procesul de reformă este în curs de desfășurare. În avizul său recent, Comisia de la Veneția a salutat modificările legislative propuse referitoare la sistemul judiciar și a făcut o serie de recomandări pentru a le îmbunătăți în continuare.⁹

Guvernul și cetățenii sunt egali în fața legii

Constituția garantează egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii. Cu toate acestea, în practică, trebuie consolidată administrarea eficientă a justiției, în special independența, eficacitatea, transparența și responsabilitatea sistemului judiciar și funcționarea urmăririi penale. Modificările aduse legii privind procuratura au fost adoptate în august 2021, reorganizând Consiliul Superior al Procurorilor și introducând noi mecanisme de răspundere pentru procurorul general.¹⁰ În ultimul său aviz, Comisia de la Veneția a concluzionat că modificările reprezintă o îmbunătățire semnificativă și a oferit recomandări suplimentare.¹¹

⁸ UE: Raportul privind punerea în aplicare a acordului de asociere, p. 1, 8-9.

⁹ Comisia de la Veneția și Direcția Generală Drepturile Omului și Statul de Drept a CoE: Aviz comun privind proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (sistemul judiciar), Veneția, 17-18 iunie 2022.

¹⁰ UE: Raport de asociere, p. 10.

¹¹ Comisia de la Veneția: Aviz privind proiectele de modificare a Legii nr. 3/2016 privind parchetul, Veneția, 17-18 iunie 2022.

Anexa 1 – Evaluarea politică în contextul articolului 1

Politici și instituții eficiente de prevenire a corupției

Corupția endemică a fost mult timp o problemă gravă în Moldova. Deși țara a depus eforturi în lupta împotriva corupției, iar politica sa anticorupție a fost actualizată, recentul raport de monitorizare al OCDE a identificat o serie de deficiențe, inclusiv investigarea și urmărirea penală a corupției la nivel înalt.¹² Ultimul raport GRECO, adoptat în septembrie 2020, a constatat că nivelul de conformitate privind prevenirea corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor a fost "nesatisfăcător la nivel global", invocând eșecul repetat de a aborda corupția politică.¹³ Autoritățile actuale ale Republicii Moldova, care au venit la putere pe o platformă anticorupție, au demonstrat o voință autentică în privința implementării reformelor anticorupție. Recent au fost lansate mai multe dosare penale anticorupție la nivel înalt, în timp ce dispozițiile-cheie ale legii privind îmbogățirea ilicită au fost consolidate. În privința indicelui său de percepție a corupției pentru 2022, Transparency International plasează Moldova pe locul 91 din 180 de țări, ceea ce reprezintă o îmbunătățire semnificativă de 24 fr poziții față de 2020.¹⁴

Drepturi civile și politice

Libertatea de exprimare, de informare, de religie, de conștiință, de circulație, de asociere, de întrunire și de proprietate privată

În calitate de membru al ONU, al Consiliului Europei și al OSCE și fiind țară candidată la UE, Moldova este parte la majoritatea tratatelor internaționale fundamentale privind drepturile omului și a dezvoltat un temelie juridic național solid pentru protecția drepturilor civile și politice. Libertățile fundamentale sunt în mare parte respectate. În urma celei de-a 2-a evaluări a ciclului în cadrul Evaluării Periodice Universale (UPR) a ONU, adoptată în 2017, Moldova a elaborat un plan național cuprinzător de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru perioada 2018-2022 și a implementat integral 138 și parțial 45 din 194 de recomandări acceptate de UPR. În 2018, țara a înființat Consiliul Național pentru Drepturile Omului, format din reprezentanți ai autorităților publice și ai societății civile, precum și secretariatul permanent pentru drepturile omului. În 2022 a avut loc cea mai recentă evaluare a parcursului Republicii Moldova în domeniul drepturilor omului în cadrul celei de-a 3-a evaluări a ciclului UPR. Republica Moldova a acceptat 188 din cele 209 recomandări, menționând 21.¹⁵

Incluziunea politică pentru femei, minorități etnice și alte minorități

¹² OCDE: *Reformele anticorupție în Moldova: a 5-a rundă pilot de monitorizare în cadrul planului de acțiune anticorupție de la Istanbul al OCDE, 2022.*

¹³ GRECO: *Al 2-lea raport de conformitate, a 4-a rundă de evaluare, Prevenirea corupției în ceea ce privește deputații, judecătorii și procurorii, Strasbourg, 13 octombrie 2020; UE: Raportul privind punerea în aplicare a acordului de asociere, p. 10.*

¹⁴ Transparency International: *Indicele de Percepție a Corupției 2021.*

¹⁵ Consiliul ONU pentru Drepturile Omului: *Evaluarea periodică universală, Republica Moldova, Raportul Grupului de lucru, ... 2022.*

Anexa 1 – Evaluarea politică în contextul articolului 1

Republica Moldova este parte la tratatele internaționale relevante privind drepturile omului și are un cadru juridic național dezvoltat împotriva discriminării. În ianuarie 2022, țara a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul).

Moldova este în prezent singura țară din Europa în care atât președintele, cât și premierul sunt femei. 47% din totalul candidaților înscrși la alegerile parlamentare din 2021 au fost femei, iar 40 de femei au fost alese – aproape 40% din actualul parlament, o creștere notabilă a numărului de femei deputate față de parlamentul anterior (care a avut mai puțin de 25% femei deputate). Cota totală de gen de 40% pentru listele de candidați ai partidului, aplicată pentru prima dată la alegerile parlamentare din 2019, a fost consolidată și mai mult în august 2019 prin introducerea unei cerințe de plasare conform căreia cel puțin patru din fiecare 10 candidați de pe liste trebuie să fie de sex opus.¹⁶ Cu toate acestea, Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor rămâne preocupat de prevalența ridicată a violenței de gen împotriva femeilor.¹⁷ Femeile continuă să se confrunte cu inegalitatea de gen pe piața forței de muncă, inclusiv cu o diferență de remunerare între femei și bărbați. Discursurile de incitare la ură care vizează în principal femeile și persoanele LGBTI rămân un motiv de îngrijorare.¹⁸

Moldova este o societate multietnică. Conform recensământului din 2014, aproximativ un sfert din populația Republicii Moldova s-a identificat ca aparținând unei minorități naționale. Candidații minorităților naționale au fost incluși în listele electorale ale unor partide și blocuri și au condus cel puțin două liste de partide la ultimele alegeri parlamentare. În același timp, nu există o strategie proactivă sau măsuri speciale de promovare a participării politice a minorităților naționale.¹⁹ În ceea ce privește relația dintre guvernul central și Unitatea Teritorială Autonomă (UTA) a Găgăuziei, în decembrie 2020 a fost adoptat un pachet de legi; cu toate acestea, pentru ca legile să intre în vigoare, ar trebui adoptate noi modificări ale legii privind statutul special al Găgăuziei.²⁰

Libertatea de a nu fi supuși hărțuirii, intimidării și torturii

În ultimul său raport, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) a remarcat progresele concrete realizate de Moldova în mai multe domenii, deși a regretat că mai multe dintre recomandările sale de lungă durată

¹⁶ Misiunea OSCE/ODIHR de observare a alegerilor: alegeri parlamentare, 21 iulie 2021, raport final, p. 1, 6-7.

¹⁷ Consiliul ONU pentru Drepturile Omului: Grupul de lucru privind evaluarea periodică universală, Compilație privind Republica Moldova, 10 noiembrie 2021, p. 9.

¹⁸ UE: Raportul privind punerea în aplicare a asocierii, p. 7.

¹⁹ OSCE/ODIHR Misiunea de observare a alegerilor: Alegeri parlamentare, 21 iulie 2021, Raport final, pp. 16-17.

²⁰ UE: Raportul privind punerea în aplicare a acordului de asociere. p. 6.

au rămas neadresate, în special persistența unei subculturi în închisori și nivelul scăzut de personal din penitenciare.²¹ Guvernul Republicii Moldova și-a exprimat disponibilitatea "de a se conforma, pe cât posibil, comentariilor conținute în acesta²².

²¹ Consiliul Europei, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT): Vizită în Moldova în perioada 28 ianuarie - 7 februarie 2020, publicată la 15 septembrie 2020.

²² Răspunsul Guvernului Republicii Moldova la raportul CPT privind vizita sa în Moldova, 14 aprilie 2021.